

N:o 59.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1894, kl. 3 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner dels om ändring af
1 kap. 2 § rättegångsbalken, dels ock om ändrad
lydelse af vissa §§ i kommunallagarne.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion har herr *Themptander* på anförda skäl framlagt förslag till sådan ändrad lydelse af 26 § i riksdagsordningen, att en persons blotta tilltalande för vanfräjdande brott ej skulle medföra hans obehörighet till riksdagsmannakallet.

Med hänvisning till berörda motion har herr *Themptander* uti två särskilda motioner, n:is 14 och 2, hvilka blifvit till lagutskottet hänvisade, väckt förslag om motsvarande ändring dels i 1 kap. 2 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum lyder i förordningen den 19 juli 1872, dels i vissa §§ af gällande kommunallagar.

Uti motionen n:o 14 påpekar motionären, att enligt 1 kap. 2 § rättegångsbalken en person blir obehörig till nämndemansbefattning blott han *tilltalas* för brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende. Med mera moderna och korrekta uttryck än i grundlagen och kommunallagarne angäfvos här arten af den straffpåföljd, som

betecknade brottets egenskap af vanfräjdande eller nesligt, ehuru tvifvel icke kunde råda derom, att de i de olika lagarne begagnade uttrycken numera afsåge samma slags brott. Så länge emellertid blotta tilltalet för dylikt brott vore tillräckligt att disqualificera en person i visst afseende, funnes rum för en viss tvekan, om lagrummet vore tillämpligt, så snart påföljden af medborgerligt förtroendes förlust vore för det angifna brottet alternativt stadgad i lagen, eller om därför fordrades, att brottet skulle vara sådant, att det ovilkorligen medförde sådan påföljd. All möjlighet till tvekan i detta afseende uteslötes åter, om för obehörighet fordrades, att personen skulle vara dömd eller under framtiden stäld, hvilken senare utväg, såsom bekant, endast finge anlitas i svårare brottmål.

På grund häraf föreslår motionären, att nämnda lagrum må uti ifrågavarande del erhålla följande ändrade lydelse:

Till — — — — —
 kraf fri är; ej den, som blifvit fäld till ansvar eller stäld under framtiden för brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, eller dömd ovärdig — — — — —
 — — — — —

Enligt utskottets uppfattning lär det icke kunna förnekas, att, på sätt motionären antyd, gällande bestämmelse derom, att blotta tilltalet för vissa brott medför obehörighet till nämndemansbefattning, kan innebära en fara för missbruk. En dylik obehörighet bör därför, enligt utskottets mening, icke inträda, förrän vederbörande af domstol förklarats skyldig till det brott, för hvilket han blifvit lagförd, men när så skett, bör påföljden inträda genast, utan afvaktan å att utslaget tager åt sig laga kraft eller blifver slutligen fastställt. Sedan en tilltalad blifvit af domstolen dömd förlustig medborgerligt förtroende, måste det nemligen anses stridande mot hvad af den allmänna rättsuppfattningen kräves, att han skulle, omedelbart efter det utslaget blifvit afkunnadt, åter intaga sin plats i rätten och bibehålla denna plats, intill dess utslaget vunnit laga kraft.

Af sådan anledning och på sätt jemväl motionären med den af honom föreslagna ändringen torde hafva afsett, får utskottet hemställa:

att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 1 kap. 2 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum lyder i förordningen den 19 juli 1872.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2 § rättegångsbalken, sådant detta lagrum lyder i förordningen den 19 juli 1872, skall erhålla följande förändrade lydelse:

2 §. Till nämndeman är valbar hvarje inom valkretsen bosatt man, som är tjugufem år gammal och själf vid nämndemansval rösträtt eger; dock ej den, som står under förmynderskap eller annans husbondevälde eller som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan; ej heller den, som är i konungens eller rikets tjenst. Nämndeman väljes för sex år, dock med rätt för den valde att efter två år afgå. Flyttar nämndeman ur valkretsen eller visar eljest giltigt hinder, då må rätten honom entlediga, ändå att han ej två år tjenstgjort. Nämndeman, som berättigad är att från tjensten afgå, skall dock tjensten fortfarande bestrida, till dess besked till domaren inkommit, att annan vald blifvit. Den, som fyllt sextio år, vare ej skyldig att i nämnd tjenstgöra. Ej heller vare någon pliktig att, sedan han ur nämnden afgått, åter inträda förr, än efter sex år.

I motionen n:o 2 framhåller samme motionär, att de skäl, som ligga till grund för förslaget om ändrad lydelse af 26 § riksdagsordningen, äfven synas tala för att i kommunallagarne må uteslutas de bestämmelser, enligt hvilka en för nesligt brott tilltalad person genom sjelfva tilltalandet disqualificeras för åtskilliga kommunala förtroendeuppdrag. Då härtill komme, att grundlagen och kommunallagarne uti ifrågavarande hänseende använde olika uttryck för samma begrepp, i det den förra talade om »vanfräjdande», den senare om »nesligt» brott, ehuru numera med dessa epitet måste åsyftas enahanda karakter hos brottet eller dess egenskap att medföra såsom straffpåföljd förlust af medborgerligt förtroende, hemställer motionären, att Riksdagen må besluta ändrad lydelse på sätt här nedan antydes af följande uppräknade paragrafer i kommunallagarne:

Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

14 §. Kommunalstämman — — — — —

Ej må annan — — — — —

Ordförande eller vice ordförande — — fri är; ej den, som är för vanfräjdande brott under framtiden stäld; ej heller den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig eller ovärdig att inför rätta föra annans talan.

Förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, der en likartad ändring borde göras i 28 §;

Förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, der 24 § borde undergå samma förändring;

Förordningen om landsting den 21 mars 1862, hvars 7 § borde ändras på enahanda sätt;

Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, i hvilken 11 § borde i förevarande hänseende ändras till samma lydelse, motsvarande paragraf erhöles i de öfriga kommunallagarne; och slutligen

Förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863, hvars 26 § tarfvade enahanda ändring som de förutnämnda lagarne.

I sammanhang med sistnämnda motion har utskottet jemväl behandlat en af herr O. Eklund likaledes inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet öfverlemnad motion, n:o 112, om ändrad lydelse af 11 och 14 §§ i förordningen angående kommunalstyrelse i Stockholm den

23 maj 1862. Sedan motionären erinrat, att i 9, 10 och 11 §§ i nämnda förordning stadgas, hvilka af kommunens medlemmar, som ega utöfva valrätt vid val af stadsfullmäktige, fortsätter han:

Vid en jämförelse mellan denna förordnings stadganden i åberopade paragrafer och motsvarande valrättsbestämmelser i förordningarna om kommunalstyrelse i stad och på landet, finner man väsentliga olikheter, hvilka icke utfalla till den kommunala valmanscorpsens i Stockholm fördel.

Sålunda stadgas i § 11 af först nämnda förordning, att rösträtt ej får utöfvas af

»den, som ej råder öfver sig och sitt gods, som står under annans husbondevälde, som sin egendom till borgenärer afträdt och ej visat sig från deras kraf lagligen fri, som är för nesligt brott tilltalad — — — eller förklarats ovärdig att inför rätta föra andras talan»; hvilka inskränkningar i fråga om valrätten äro utan motsvarighet i de båda andra kommunalförordningarna.

Hvarför skola för Stockholms valmanscorps alldeles enastående undantagsvilkor, som ytterligare inskränka rösträtten, vara stadgade?

Äro sådana vilkor för valbehörighet ej nödvändiga i öfriga delar af vårt land, torde de också kunna undvaras i Stockholm.

Granskar man dessa bestämmelser eller vilkor för valrätt närmare, finner man åtskilliga af dem högst underliga.

Valrätt tillkommer ej, heter det, »den, som står under annans husbondevälde. Huru är detta uttryck att förstå? Hvilken i annans tjänst anställd — från hofffunktionären och embetsmannen till bodbiträdet och kusken — står ej under annans husbondevälde i viss mening! Skulle med nämnda uttryck afses endast dem, som äro i annans tjänst städslade enligt tjenstehjonsstadgan — men något prejudikat på att denna tolkning är riktig finnes icke, och försök hafva verkligen gjorts att hänföra alla slag af hustjenare under nämnda bestämmelse — så kvarstår i alla händelser den egendomligheten, för att ej säga orimligheten, att en städslad tjenare ute å landsbygden eller i landsortsstad kan ega rösträtt, men en städslad tjenare i Stockholm deremot icke under några omständigheter erhålla sådan, äfven om alla vilkor i öfrigt för valrätt äro uppfyllda.

Vidare bestämmes, att den är förlustig sin valrätt, »som är för nesligt brott tilltalad eller förklarats ovärdig inför rätta föra andras talan».

Dessa bestämmelser, som återfinnas i riksdagsordningens § 26 och i de båda andra här nämnda kommunalförordningarna i de para-

grafer, som innehålla vilkor för *valbarhet*, borde väl rätteligen hafva varit inrymda i stockholmsförordningens § 14.

Det må väl anses riktigt, att en person, som förklarats ovärdig föra andras talan inför rätta, ej heller är lämplig att i Riksdag eller stadsstyrelse representera andra eller i allmänhet mottaga förtroendeuppdrag, men att han skall förmenas rätt att vid valurnan genom röstsedels afgifvande föra sin egen talan, förefaller mig vara orättvist. Orimlig är också den bestämmelsen, att den, som är för nesligt brott *tilltalad*, skall fränkännas *valrätt*. Detta torde vara ännu orimligare, än att ett åtal för sådant brott omintetgör valbarhet.

I syfte att åtminstone i fråga om *valrätt* förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm måtte så mycket som möjligt bringas till öfverensstämmelse med förordningen om kommunalstyrelse i rikets öfriga städer, hemställer motionären,

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att §§ 11 och 14 af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm af den 23 maj 1862 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11. Den, som är för nesligt brott dömd, eller under framtiden stäld eller som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig, må ej utöfva *valrätt*; och ej heller må den, som för oguldna stadsutskylder häftar, i valet deltaga.

§ 14. Stadsfullmäktig kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, som icke råder öfver sig och sitt gods, som sin egen dom till borgenärer afträdt och ej visat sig från deras kraf lagligen fri, som förklarats ovärdig att inför rätta föra andras talan, och ej den, som sjelf icke röstberättigad är.

På sätt af motionären framhållits torde af samma skäl, som föranledt den af Riksdagen beslutade ändringen i 26 § riksdagsordningen, äfven i kommunallagarnas bestämmelser angående behörighet att emottaga de kommunala uppdrag, som omförmålas i de af motionären anförda lagrum, böra vidtagas den ändring, att obehörighet inträder icke redan vid åtalet för brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, utan först sedan af domstol förlust af sådant förtroende blifvit ådömdt den tilltalade, dervid likväl obehörighet inträder, ändock att utslaget ej vunnit laga kraft.

Den i kommunallagarna använda beteckningen nesligt brott synes utskottet böra utbytas mot den i strafflagen därför använda benämningen »brott som medför förlust af medborgerligt förtroende».

Beträffande herr Eklunds motion i öfrigt om ändring i gällande bestämmelser om rätt att deltaga i val af stadsfullmäktige i Stockholm, så delar utskottet motionärens åsigt om olämpligheten af det — för öfrigt otydliga — särskildt för Stockholm upptagna stadgandet, att den, som står under annans husbondevälde, saknar valrätt, i följd hvaraf enligt utskottets åsigt detta stadgande bör uteslutas.

Öfriga af sistnämnde motionär ifrågasatta ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm i syfte att i fråga om valrätt bringa denna förordning i full öfverensstämmelse med förordningen om kommunalstyrelse i öfriga rikets städer, synas utskottet icke vara af behofvet påkallade, helst motionären underlåtit att väcka förslag om ändring i 9 § af förstberörda förordning, samt alltså, äfven om motionärens förslag bifölles, olikformighet uti förevarande afseende i allt fall skulle qvarstå mellan nämnda förordningar.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet,

2:o.

a) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 14 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häriigenom förordnas, att 14 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

14 §. Kommunalstämman utser bland röstberättigade, inom kommunen bosatta män, som uppnått 25 års ålder, en ordförande och en vice ordförande för fyra år.

Ej må annan sådant uppdrag sig afsäga, än embets- eller tjänsteman, som af sin befattning är

hindrad att uppdraget fullgöra; den, som efter de fyra sistförflutna årens tjenstgöring såsom ordförande eller vice ordförande är i ordning att derifrån afgå; den, som uppnått sextio års ålder, samt den, som eljest uppgifver förhinder, hvilket af kommunalstämman godkännes.

Ordförande eller vice ordförande kan ej den vara, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej heller den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

b) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 28 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att 28 § i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

28 §. Stadsfullmäktig kan ej den vara, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej heller den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

c) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 24 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att 24 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

24 §. Ledamot i kyrkoråd eller skolråd kan ej den vara, som är oberättigad att delta i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut; ej den, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan; samt ej heller kyrkoförsamlingens redovisningsskyldige och aflönade betjente.

d) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 7 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att 7 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

7 §. För att någon till landstingsman må kunna väljas, erfordras, att han uppnått tjugufem års ålder, är inom länet boende och eger utöfva rösträtt inom det valdistrikt, för hvilket valet sker.

Ej må den väljas, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej heller den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

e) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Härigenom förordnas, att 11 § i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skall erhålla följande förändrade lydelse:

Den, som ej råder öfver sig och sitt gods, som sin egendom till borgenärer afträdt och ej visat sig vara från deras kraf lagligen fri, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd, eller som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan, må ej valrätt utöfva; och ej heller må den, som för oguldna stadsutskylder häftar, i valet deltaga.

f) att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående förändrad lydelse af 26 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Häri genom förordnas, att 26 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skall erhålla följande förändrade lydelse:

Ledamot i kyrkoråd eller skolråd kan ej den vara, som är oberättigad att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut; ej den, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, visa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är förlustig medborgerligt förtroende eller genom utslag, hvilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till förlust af sådant förtroende; ej den, som är stäld under framtiden för brott, hvilket medför nämnda påföljd; ej den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan; samt ej heller kyrkoförsamlingens redovisningsskyldige och aflönade betjente.

och

3:o.

att herr Eklunds motion i de delar, som icke afses i utskottets hemställan under andra punkten häröfvan, icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 april 1894.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Herr *F. Andersson* har begärt få här antecknad, att han på grund af dödsfall inom sin familj icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
